

SÜREÇ TEMELLİ DİNLEME EĞİTİMİNİN BEŞİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEME BECERİLERİ ÜZERİNE ETKİSİ

Tuncay TÜRK BEN* Özge KILIÇ**

Öz

Bu çalışmanın amacı, süreç temelli dinleme eğitiminin beşinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisini belirlemektir. Nicel yöntem ile gerçekleştirilen araştırmada, ön test-son test, eşleştirilmiş kontrol gruplu yarı deneysel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde Aksaray ilinde iki farklı devlet okulunda 5. sınıfa devam eden öğrenciler oluşturmuştur. Deney ve kontrol gruplarının seçilmesi seçkisiz yöntemle gerçekleştirilmiştir. Deney grubunda yer alan öğrencilerle 8 hafta süre ile süreç temelli dinleme eğitimi doğrultusunda etkinlikler gerçekleştirilirken, kontrol grubundaki öğrenciler olağan derslerine devam etmiştir. Veri toplama aracı olarak "Dinlediğini Anlama Başarı Testi" ve "Dinleme/İzleme Stratejileri Kullanım Sıklığı Ölçeği" kullanılmıştır. Veri analizinde SPSS 20.0 paket programından yararlanılmıştır. Grupların ön test ve son testten aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığına yönelik istatistiksel analizler yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulardan süreç temelli dinleme eğitiminin beşinci sınıf öğrencilerinin dinleme/izleme stratejileri kullanma düzeylerini ve dinlediğini anlama becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dinleme eğitimi, süreç temelli eğitim, dinlediğini anlama, dinleme/izleme stratejileri, beşinci sınıf öğrencileri.

The Effect of Process-Based Listening Education on Fifth Grade Students' Listening Skills

Abstract

The aim of this study is to determine the effect of process-based listening education on the listening skills of fifth grade students. In the research carried out with the quantitative method, pretest-posttest, quasi-experimental method with paired control group was used. The study group of the research consisted of 5th grade students in two different public schools in Aksaray in the spring semester of the 2021-2022 academic year. The selection of the experimental and control groups was carried out by a random method. While activities were carried out in line with the process-based listening training for 8 weeks with the students in the experimental group, the students in the control group continued their regular lessons. "Listening Comprehension Achievement Test" and "Listening/Viewing Strategies Usage Frequency Scale" were used as data collection tools. SPSS 20.0 package program was used in data analysis. Statistical analyzes were conducted to determine whether there was a significant difference between the scores of the groups in the pre-test and post-test. From the findings of the research, it was concluded that the process-based listening education improved the fifth grade students' listening/viewing strategies use levels and their listening comprehension skills.

Keywords: Listening education, process-based education, listening comprehension, listening/viewing strategies, fifth grade students.

* Doç. Dr. Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, tuncayturkben57@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0167-4173.

** Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, ozgekurkcu1@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7649-4770

Giriş

Türkçe eğitimi ve öğretimi sürecinde öncelikli amacın öğrencilerin dört temel dil becerisi olan okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerini geliştirerek kendilerini doğru ve etkili bir şekilde ifade etmelerini sağlamaktır. Dinleme ve konuşma becerileri doğuştan itibaren informal bir şekilde aile içinde kazanılır, okuma ve yazma becerileri ise büyük bir çoğunlukla formal yollarla okul hayatında kazanılır (Yemenici, 2021). Dilin dört alt becerisi içerisinde kullanım açısından en çok tercih edileni ise dinleme becerisidir (Kemiksiz, 2015; Melanlıoğlu, 2011; Şahin, 2019). Türkçenin temel dil becerilerinden biri olan dinleme, anne karnında edinilmeye başlanmakta ve doğumdan sonra da giderek gelişmekte olan bir beceridir. Bu beceri, diğer öğrenme alanlarına da zemin oluşturmaktadır. Öğrenme sürecini dinleme becerisiyle destekleyen öğrenciler, bu becerilerini hayatı boyunca bir öğrenme aracı olarak kullanabilirler (Bayram ve Aktaş, 2021). Diğer dil becerileri ile çok sıkı bir ilişki içerisinde olan ve onlara temel teşkil eden dinleme becerisi, ne yazık ki şimdiye kadar gereken önemi görememiştir. Günümüzdeki insanların büyük bir bölümünün ve en önemlisi de öğrencilerimizin önemli bir çoğunluğunun, dinleme konusunda yeteri kadar başarılı olamamaları bunun bir kanıtı niteliğindedir (Şahin, 2019).

Dil denilen karmaşık ve sistematik yapının dört temel becerisinden biri olan dinleme, ses ve konuşmaların zihinde anlamlandırılarak yapılandırılması sürecidir (Doğan ve Özçakmak, 2014). Ana dili becerilerini kazanmanın, bilgi edinmenin, öğrenmenin, anlammanın ve kişiler arası iletişimin en temel yolu ve günlük hayatta en fazla kullanılanı olan dinleme becerisinin alan yazında pek çok tanımı bulunmaktadır. Dinleme, “iletişim sürecinde işitilen sesleri anlamlandırma ve bu anlamlandırma sonucunda bir tepkide bulunma” (Melanlıoğlu, 2011, s.7), “işitilenleri anlamlandırma, yorumlama ve bunların sonucunda bir tepkide bulunma” (Katrancı, 2012, s.8), “kişiler arasında iletişimin vazgeçilmez bir unsuru, anlatıcıdan gelen mesajları anlama ve yorumlama çabası; işitmeyi de içine alan kapsamlı, karmaşık, aktif bir süreç; çok boyutlu bir olgu; amaçlı bir davranış ve insanın seçme özgürlüğünün de bir yansıması olarak insan beyninin bilişsel süreçlerini gerektiren zihinsel bir etkinlik” (Epeçan, 2013, s.335), “işitmenin ötesinde, dinleyicinin uyarana karşı dikkat kesilerek, önceki bilgileriyle yeni öğrenmelerini ilerlettiği zihinsel bir süreç” (Çaylı, 2020, s.11) şeklinde tanımlanmaktadır. Yapılan tanımlardan hareketle, dinleme becerisinin sanıldığı gibi aksine pasif değil aktif bir süreç olduğu görülmektedir. Dinlemenin gerçekleşmesi için öncelikle işitmenin yani fiziksel unsurların, işitmenin anlamlandırılabilmesi için de zihinsel unsurların etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Dinlemenin doğuştan edinilen bir beceri olması, bu becerinin kendiliğinden gelişen bir beceri olarak algılanmasına ve onun yıllarca eğitimde ihmal edilen bir öğrenme alanı olmasına sebep olmuştur (Çiftçi, 2001; Doğan, 2011; Özbay ve Melanlıoğlu, 2012; Özbay, 2014; Yalçın, 2018; Yemenici, 2021). Dinleme, her ne kadar doğuştan getirilen bir beceri olsa da bu becerinin kazanımı bir eğitim sürecini gerekli kılmaktadır (Maden ve Durukan, 2011, s.103). Nitekim dinlemenin bir beceri olması ve becerilerin eğitim yoluyla geliştirilebilir olduğu çeşitli kaynaklarda vurgulanmaktadır (Doğan, 2007; Aytan, 2011; Epeçan, 2013; Melanlıoğlu, 2012; Tabak ve Göçer, 2014). Yemenici’ye (2021) göre öğrenme sürecinde önemli bir yere sahip olan dinleme becerisi, öğrenme ortamlarında daha sistemli ve daha programlı bir şekilde geliştirilmelidir. Bu bağlamda, dinleme becerisinin geliştirilmesi için strateji temelli etkinliklerle hazırlanan eğitim programlarının işe koşulmasının etkili olacağı söylenebilir. Doğan (2008) da bu görüşü desteklemekte ve etkinlik temelli eğitimin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiğini belirtmektedir. Yıldız’a (2015) göre de öğrenme ortamında dinleme stratejileri doğrultusunda hareket eden öğrenciler kendisine sunulan bilgileri daha kolay bir şekilde öğrenmekte ve özümsemektedir. Literatürde yer alan çalışmalar da dinleme stratejilerinin dinlediğini anlama üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Melanlıoğlu, 2011; Katrancı, 2012; Yıldız, 2015; Yıldız ve Kılınc, 2015; Harmankaya, 2016; Doğan, 2017).

Dinleme becerisinin gelişiminde strateji temelli dinleme eğitiminin oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Dinleme stratejisi, “dinleyicinin kendi dinleme sürecini planlaması, izlemesi ve değerlendirmesi; dinleme süreci boyunca dinlemenin aşamalarına, amacına ve kendi özelliklerine en uygun tür ve teknikleri işe koşarak dinleme sürecini etkili hale getirmesi” şeklinde tanımlanmaktadır (Kurudayıoğlu ve Kiraz, 2020, s.390). Yıldız’a (2015) göre dinleme becerisi, bir süreç içerisinde gerçekleşmektedir ve dinleyiciler de bu süreç içerisinde birtakım zihinsel ve fiziksel faaliyetleri yerine getirmektedirler. Bu faaliyetler dinleme süreçleri, dinleme stratejileri diye de adlandırılmaktadır. Bu doğrultuda dinleme sürecinin aşamaları merkeze alınarak dinleme stratejilerinin dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası şeklinde tasnif edildiği görülmektedir. “Dinleme öncesi aşamada en çok tahminde bulunma, amaç belirleme, hazırlık yapma, ön bilgileri harekete geçirme ve sözcüklerle çalışma stratejilerinin kullanılması önerilmiştir. Dinleme sırası aşamasında en çok not alma, tahmin etme, zihinde canlandırma, soru çalışmaları ve vurgu ve tonlamaya dikkat etme stratejilerinin kullanılması önerilmiştir. Dinleme sonrası aşamasında ise özetleme, değerlendirme, soru çalışmaları, çıkarımda bulunma ve yeniden ifade etme stratejileri en çok önerilen stratejiler arasında yer almaktadır” (Kurudayıoğlu ve Kiraz, 2020, s. 399). Demir Atalay ve Melanlıoğlu’na (2016) göre stratejik dinlemede amaç, anlamının derecesini yükseltmektir. Karakoç Öztürk (2017) ve Baki’ye (2020) göre öğrencilerin dinlemeyi öğrenmesi ve dinleme süresini yönetmeleri için üstbilgi stratejilerini dinleme sürecinde etkin bir şekilde kullanmaları gerekmektedir. Öğrencilerin bu stratejileri nasıl kullanacağı ise öğretmen rehberliğinde uygulamalı olarak gösterilmelidir.

Dinleme becerisinin geliştirilmesi için öğrencilere sürece dayalı bir dinleme eğitimi verilmelidir. Süreç odaklı bir yaklaşımla dinleme öncesi, sırası ve sonrasında uygulanacak etkinliklerle dinleme stratejileri de etkili bir şekilde öğretilmiş olacaktır. Etkinlikler, öğrencilerin dil becerilerinin geliştirilmesinde kullanılan önemli araçlar arasında yer almaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere strateji öğretiminin dinleme becerisi üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Böylece stratejik dinleme ile öğrenciler dinleme sürecini daha iyi bir şekilde planlayıp verimli bir dinleme gerçekleştirebileceklerdir. Bu doğrultuda öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmeyi hedefleyen bu araştırma, ihmal edilmiş olarak görülen dinleme eğitimi alanına da katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmanın amacı, süreç temelli dinleme eğitiminin beşinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisini ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Süreç temelli dinleme eğitimi öncesi deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinlediğini anlama düzeyleri nedir? Öğrencilerin dinlediğini anlama düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Süreç temelli dinleme eğitimi öncesi deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı ne düzeydedir? Öğrencilerin dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Süreç temelli dinleme eğitimi sonrası deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinlediğini anlama düzeyleri nedir? Öğrencilerin dinlediğini anlama düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Deney grubu öğrencilerinin süreç temelli dinleme eğitimi öncesi ve sonrasında dinlediğini anlama düzeylerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Kontrol grubu öğrencilerinin ön test- son test dinlediğini anlama düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

6. Süreç temelli dinleme eğitimi sonrası deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı ne düzeydedir? Öğrencilerin dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Deney grubu öğrencilerinin süreç temelli dinleme eğitimi öncesi ve sonrasında dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. Kontrol grubu öğrencilerinin ön test- son test dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Süreç temelli eğitim yöntemiyle öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada ön test-son test, eşleştirilmiş kontrol gruplu yarı deneysel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın yapılacağı ortamdaki kaynaklanan problemlerden dolayı, birbirine benzer ya da eş değer grupları oluşturmak oldukça güçtür. “Bu desende, araştırmacı, belli değişkenler üzerinden yansız atama ile bir grubu deney, diğer grubu ise kontrol grubu olarak atamak zorunda kalır” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karademir ve Demirel, 2015, s.208). Her iki grupta da ön test aynı anda yapılır. Sonra deney grubunda deneysel işlem kullanılır; kontrol grubunda kullanılmaz (Sönmez ve Alacapınar, 2013, s.60). Modelde ön testlerin bulunması, grupların deney öncesi benzerliklerinin bilinmesine ve son test sonuçlarının buna göre yorumlanmasına yardımcı olur (Karasar, 2017, s.132).

Araştırma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Aksaray İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı iki ortaokulda beşinci sınıf düzeyi iki şubede öğrenim gören toplam 36 öğrenci oluşturmaktadır. Deney ve kontrol gruplarının seçilmesi seçkisiz yöntemle belirlenmiştir. Araştırmada uygun örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Uygun örnekleme yönteminde zaman, para, konum gibi koşullara bağlı olarak elverişlilik durumlarına uygun olacak şekilde örneklem seçilmektedir (Özmen ve Karamustafaoğlu, 2019). Eğitim kurumları belirlenirken sosyoekonomik düzeylerinin, akademik başarılarının birbirine yakın olmasına önem gösterilmiştir. Bunun için çalışma öncesi farklı eğitim kurumları ile görüşülmüş, sınıf düzeyleri birbirine yakın iki sınıf belirlenmiştir. Okul idaresinden bir önceki yıla ait akademik başarı puanları da alınarak uygun sınıfların çalışmaya dâhil edilmesiyle grupların denkliği sağlanmaya çalışılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarında da görüldüğü üzere iki grubun ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir (Bkz. Tablo 1 ve Tablo 2).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Dinlediğini Anlama Başarı Testi” ve “Dinleme/İzleme Stratejileri Kullanım Sıklığı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçme araçları geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmış ölçme araçlarıdır. Kullanılan ölçme araçları için araştırmacılardan gerekli izinler alınmıştır.

Dinlediğini Anlama Başarı Testi

Süreç temelli dinleme eğitiminin dinlediğini anlama becerisi üzerine etkisini belirlemek için Katrancı (2012) tarafından geliştirilen dinlediğini anlama başarı testi ön test-son test aracı olarak kullanılmıştır. Dinlediğini anlama başarı testi “Öyküleyici Metin Başarı Testi” ve “Bilgilendirici Metin Başarı Testi” olmak üzere iki testten oluşmaktadır. Araştırmacı tarafından başarı testleri geliştirilirken öncelikle hazırlanan soru maddeleri uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü doğrultusunda başarı testleri üzerinde gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra deneme uygulaması yapılmıştır. Yapılan ön uygulama sonrası başarı testlerinin geçerlik ve güvenilirlik analizleri ITEMAN (Item and Test Analysis

Program) programı aracılığıyla yapılmıştır. Öyküleyici Metin Başarı Testinin ortalama gücünün 0.58, ayırt ediciliğinin 0.41 ve KR-20 güvenilirlik katsayısının 0.79 olduğu görülmektedir. Bilgilendirici Metin Başarı Testinin ise ortalama gücü 0.55, ayırt ediciliği 0.43 ve KR-20 güvenilirlik katsayısı 0.81'dir. Bu sonuçlara göre geliştirilen dinlediğini anlama başarı testinin geçerli ve güvenilir bir test olduğu söylenebilir.

Dinleme/İzleme Stratejileri Kullanım Sıklığı Ölçeği

Öğrencilerin dinleme/ izleme stratejilerini kullanma sıklığını tespit etmek için Doğan ve Erdem (2017) tarafından geliştirilen “Dinleme/İzleme Stratejileri Kullanım Sıklığı Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek; eleştirel dinleme/izleme, anlamlı dinleme/izleme ve ayırt edici dinleme/izleme olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek maddeleri oluşturulurken öncelikle ilgili alan yazın taranarak 41 maddeden oluşan ham ölçek maddeleri yazılmıştır. Sonra ölçek maddeleri anlaşılabilirlik, uzman görüşleri ve pilot uygulama sonuçları sonrası 38 madde olarak yeniden düzenlenmiştir. Hazırlanan ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmış ve yeterli faktör yük değerini taşımayan ve üç faktörlü yapının dışında kalan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin son hali 19 maddeden oluşmaktadır. Açımlayıcı faktör analizine göre üç faktör toplam varyansın %47,9'unu açıklamaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha yöntemiyle .89 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ifade edilebilir.

Verilerin Analizi

Analizler, SPSS 20.0 yazılımı ile %95 güven düzeyinde yapılmıştır. Gruplarda ön test ve son test karşılaştırmaları bağımlı gruplarda *t* testi ile, ölçümlerin deney ve kontrol grubunda anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı ise bağımsız gruplarda *t* testi ile incelenmiştir.

Uygulama Süreci

Araştırma, bilimsel araştırma ilke ve yöntemleri doğrultusunda yürütülmüştür. Araştırma sürecinde, deney grubunda dinleme metinlerinden yararlanılarak hazırlanan etkinlikler, süreç temelli dinleme stratejileri doğrultusunda ikinci araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Kontrol grubunda ise güncel öğretim programı doğrultusunda hazırlanan Türkçe ders kitabındaki dinleme etkinlikleri mevcut Türkçe öğretmeni tarafından uygulanmıştır. Uygulama süreci öncesinde ve sonrasında deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilere güvenirliliği test edilmiş “Dinlediğini Anlama Başarı Testi” ve “Dinleme/izleme Stratejileri Kullanım Sıklığı Ölçeği” uygulanmıştır. Uygulama öncesi öğrenci velilerinden onam alınmış, ölçek sahibi araştırmacılardan ve etik kuruldan da gerekli izinler alınmıştır. Araştırmanın uygulama aşaması 8 haftada (24 ders saati) gerçekleştirilmiştir. Uygulamaya başlamadan önce deney grubu öğrencilerine dinleme stratejilerine dayalı süreç temelli dinleme eğitimi etkinliklerine yönelik ön bilgilendirme yapılmıştır. Deney grubu öğrencileriyle gerçekleştirilen olan dinleme etkinlikleri araştırmacılar tarafından planlanmıştır. Uygulama süreci boyunca dinleme stratejilerine dayalı süreç temelli dinleme eğitimi etkinlikleri ile deney grubu öğrencilerinin dinleme becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Araştırmanın uygulama basamağında dört öyküleyici (Gülübik, Ben Bir Çınar Ağacıydım, Ders, Eskici) ve dört bilgilendirici (Canım Kitap, Dostluk, İçimizdeki Güzellikler, Yaşamda Küçük Şeyler) metin kullanılmıştır. Bu metinler doğrultusunda dinleme sürecine yönelik dinleme etkinlikleri oluşturulmuştur. Bu etkinliklerin uygulanışında hangi dinleme stratejilerin kullanılacağı belirlenmiştir. Daha sonra hazırlanan strateji temelli dinleme etkinliklerinin amaca uygunluğunu belirlemek için dördü Türkçe eğitimi ve ikisi ölçme ve değerlendirme alanında olmak üzere 6 alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda etkinlikler üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Araştırmada, Yıldız (2015) tarafından alan yazından hareketle dinleme sürecine yönelik

belirlenen stratejilerden yararlanılmıştır. Dinleme stratejilerinin dinleme öncesi (hazırlık yapmak, ön bilgileri kullanma, dinleme öncesi sorular oluşturma, tahminde bulunma, amaç belirleme, yöntem belirleme), dinleme süreci (not alma, soru-cevap, görsel sahne oluşturma, vurgu ve tonlama, tahminleri kontrol etme ve yeni tahminlerde bulunma, empati kurma, tekrar dinleme, ara özet yapma, yaşamla ilişkilendirme) ve dinleme sonrasında (özetleme, çıkarımda bulunma, yeniden ifade etme, metni gelişim sırasını ifade etmek, metne uygun başlık bulma, neden-sonuç ilişkileri kurma, tartışma, sözcüklerin anlamları üzerinde durma, betimlemeler yapma, öz-değerlendirme) nasıl kullanılacağı sesli düşünme yöntemi kullanılarak aşamalı sorumluluk aktarım modeli çerçevesinde uygulamalı olarak öğrencilere gösterilmiştir. Böylelikle etkinlik temelli çalışmalarla birlikte strateji öğretimi de gerçekleştirilmiştir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 25.04.2022 tarihli E-34183927-000-00000712438 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır.

Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Birinci alt probleme yanıt vermek amacıyla deney ve kontrol gruplarının dinlediğini anlama ön testlerinden aldıkları puanlar analiz edilmiştir. "Süreç temelli dinleme eğitimi öncesi deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinlediğini anlama düzeyleri nedir? Öğrencilerin dinlediğini anlama düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" sorularına yanıt aranmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Deney ve kontrol gruplarının ön test dinlediğini anlama puanlarına ilişkin t-testi sonuçları

Grup		n	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Öyküleyici Metin (Ön Test)	Kontrol	18	3,06	1,55	-1,866	0,071
	Deney	18	4,06	1,66		
Bilgilendirici Metin (Ön Test)	Kontrol	18	4,78	2,58	0,421	0,677
	Deney	18	4,39	2,95		
Dinlediğini Anlama (Genel)(Ön Test)	Kontrol	18	7,83	3,37	-0,486	0,630
	Deney	18	8,44	4,13		

Tablo 1'de verilen bulgulara göre, kontrol grubu öğrencilerinin öyküleyici metin ön test ortalaması 3,06, deney grubu öğrencilerinin ön test ortalaması 4,06; bilgilendirici metin için kontrol grubu ön test ortalaması 4,78, deney grubu ön test ortalaması ise 4,39'dur. Dinlediğini anlama genel düzeyi kontrol grubu için 7,83 ve deney grubu için 8,44'tür. Elde edilen bulgular, öyküleyici metin ve bilgilendirici metin düzeyleri ile dinlediğini anlama geneli için, ön test puanları deney ve kontrol grupları arasında anlamlı düzeyde farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır ($p>0,05$). Başka bir ifade ile her iki grubun deney öncesi dinlediğini anlama becerisi açısından eşit düzeyde olduğu söylenebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın ikinci alt problemine yanıt vermek amacıyla deney ve kontrol gruplarının dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı ölçeği ön testlerinden aldıkları puanlar analiz edilmiştir. “Süreç temelli dinleme eğitimi öncesi deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı ne düzeydedir? Öğrencilerin dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorularına yanıt aranmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Deney ve kontrol gruplarının ön test dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı puanlarına ilişkin t-testi sonuçları

Grup		n	Ortalama	Std. Sapma	t	p	Eta kare
Eleştirel dinleme/izleme	Kontrol	18	18,28	3,29	-3,770	0,001*	1,256
	Deney	18	22,56	3,52			
Anlamlı dinleme/izleme	Kontrol	18	20,50	6,84	-2,468	0,019*	0,823
	Deney	18	25,78	5,96			
Ayırt edici dinleme/izleme	Kontrol	18	15,06	3,30	-1,349	0,186	-
	Deney	18	16,94	4,94			
Dinleme izleme stratejileri (Genel)	Kontrol	18	53,83	10,27	-2,989	0,005*	0,997
	Deney	18	65,28	12,58			

*p<0,05

Eleştirel izleme düzeyi 6-30 aralığında, anlamlı dinleme izleme 8-40 aralığında, ayırt edici dinleme alt boyutu 5-25 aralığında değişmektedir. Dinleme/izleme stratejileri ön test puanları deney ve kontrol gruplarında anlamlı düzeyde farklılık olup olmadığı bağımsız gruplarda t testi ile incelenmiştir. Eleştirel izleme ön test puan ortalaması kontrol grubunda 18,28, deney grubunda ise 22,56 olup deney ve kontrol grubu puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır (p<0,05). Deney grubu ön test ortalaması kontrol grubundan anlamlı derecede daha yüksektir. Anlamlı dinleme/izleme ön test puan ortalaması kontrol grubunda 20,50, deney grubunda ise 25,78 olup deney ve kontrol grubu puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır (p<0,05). Deney grubu ön test ortalaması kontrol grubundan anlamlı derecede daha yüksektir. Ayırt edici dinleme izleme ön test puan ortalaması kontrol grubunda 15,06, deney grubunda ise 16,94 olup deney ve kontrol grubu puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır (p>0,05). Dinleme izleme stratejileri ön test için kontrol grubu ortalaması 53,83, deney grubu ortalaması 65,28 olup deney grubu ortalaması kontrol grubu ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Süreç temelli dinleme eğitimi sonrası deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinlediğini anlama düzeylerinin belirlenmesi ve öğrencilerin dinlediğini anlama düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla bağımsız gruplar arası t testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 3’te görülmektedir.

Tablo 3. Deney ve kontrol gruplarının dinlediğini anlama genel ve alt boyutlarında son test puanlarına ilişkin t-testi sonuçları

Grup		n	Ortalama	Std. Sapma	t	p	Eta Kare
Öyküleyici Metin	Kontrol	18	4,00	2,03	-7,583	0,000*	1,856
	Deney	18	8,56	1,54			

Bilgilendirici Metin	Kontrol	18	4,89	2,52	-4,396	0,000*	1,462
	Deney	18	8,44	2,33			
Dinlediğini Anlama (Genel)	Kontrol	18	8,89	3,98	-6,478	0,000*	2,323
	Deney	18	17,00	3,51			

*p<0,05

Tablo 3'e göre, kontrol grubu öğrencilerinin öyküleyici metin son test puan ortalaması 4,00, deney grubu öğrencilerinin son test puan ortalaması 8,56; bilgilendirici metin için kontrol grubu öğrencilerinin son test ortalaması 4,89, deney grubu öğrencilerinin son test ortalaması 8,44'tür. Dinlediğini anlama geneli için kontrol grubu öğrencilerinin son test puan ortalaması 8,89, deney grubu öğrencilerinin puan ortalaması 17,00'dir. Öyküleyici metin, bilgilendirici metin ve dinlediğini anlama geneli düzeyleri son test puanları deney ve kontrol grupları arasında anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (p<0,001). Deney grubunun öyküleyici ve bilgilendirici metin ile dinlediğini anlama son test düzeyleri kontrol grubundan anlamlı derecede daha yüksektir. Başka bir ifade ile deney grubunda uygulanan süreç temelli dinleme eğitiminin kontrol grubu Türkçe derslerinde uygulanan dinleme eğitimi etkinliklerine göre daha etkili olduğu söylenebilir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın dördüncü alt problemine yanıt vermek amacıyla deney grubunun dinlediğini anlama ön test ve son testlerinden aldıkları puanlar analiz edilmiştir. "Deney grubu öğrencilerinin süreç temelli dinleme eğitimi öncesi ve sonrasında dinlediğini anlama düzeylerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?" sorusuna yanıt aranmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Deney grubunun dinlediğini anlama başarı testi ve alt boyutları ön test ve son test puanlarına ilişkin t-testi sonuçları

Deney Grubu		n	Ortalama	Std. Sapma	t	p	Eta Kare
Öyküleyici Metin	Ön Test	18	4,06	1,66	-15,292	0,000*	2,810
	Son Test	18	8,56	1,54			
Bilgilendirici Metin	Ön Test	18	4,39	2,95	-5,893	0,000*	1,523
	Son Test	18	8,44	2,33			
Dinlediğini Anlama (Genel)	Ön Test	18	8,44	4,13	-11,600	0,000*	2,157
	Son Test	18	17,00	3,51			

Deney grubu; p<0,001

Deney grubu öğrencilerinin öyküleyici metin ve bilgilendirici metin ön test ve son test sonuçları bağımsız gruplarda t testi ile incelenmiştir. Deney grubunda öyküleyici metin ön test ortalaması 4,06, son test ortalaması 8,56; bilgilendirici metin ön test ortalaması 4,39, son test ortalaması 8,44'tür. Deney grubunda dinlediğini anlama başarı testi geneli, öyküleyici ve bilgilendirici metin başarı testleri son test ve ön test ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık olup, son test ortalaması ön test ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir. Bu durum, süreç temelli dinleme stratejileri ile yapılan dinleme eğitimi etkinliklerinin deney grubu öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmede olumlu etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın beşinci alt problemine yanıt vermek amacıyla kontrol grubunun dinlediğini anlama ön test ve son testlerinden aldıkları puanlar analiz edilmiştir. "Kontrol grubu öğrencilerinin

dinlediğini anlama düzeylerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Kontrol grubunun ön test- son test puanına ilişkin t-testi sonuçları

Kontrol Grubu		n	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Öyküleyici Metin	Ön Test	18	3,06	1,55	-1,455	0,164
	Son Test	18	4,00	2,03		
Bilgilendirici Metin	Ön Test	18	4,78	2,58	-0,316	0,756
	Son Test	18	4,89	2,52		
Dinlediğini Anlama (Genel)	Ön Test	18	7,83	3,37	-1,447	0,166
	Son Test	18	8,89	3,98		

Kontrol grubu öğrencilerinin öyküleyici metin ve bilgilendirici metin ön test ve son test sonuçları bağımsız gruplarda t testi ile incelenmiştir. Kontrol grubunda öyküleyici metin ön test ortalaması 3,06, son test ortalaması 4,00; bilgilendirici metin ön test ortalaması 4,78, son test ortalaması 4,89’dır. Dinlediğini anlama genel düzeyi ön test değeri 7,83, son test ortalaması 8,89’dur. Kontrol grubunda öyküleyici ve bilgilendirici metin ile dinlediğini anlama genel düzeyi için ön test ve son test ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın altıncı alt problemi doğrultusunda “Süreç temelli dinleme eğitimi sonrası deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı ne düzeydedir? Öğrencilerin dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorularına yanıt aranmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Deney ve kontrol gruplarının dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı ölçeği genel ve alt boyutlarında son test puanlarına ilişkin t-testi sonuçları

Grup		n	Ortalama	Std. Sapma	t	p	Eta Kare
Eleştirel dinleme/izleme	Kontrol	18	17,17	4,54	-4,557	0,000*	1,518
	Deney	18	23,50	3,76			
Anlamlı dinleme/izleme	Kontrol	18	22,61	5,65	-4,210	0,000*	1,404
	Deney	18	30,67	5,83			
Ayırt edici dinleme/izleme	Kontrol	18	14,78	4,33	-3,581	0,001*	1,193
	Deney	18	19,39	3,33			
Dinleme izleme stratejileri (Genel)	Kontrol	18	54,56	11,64	-5,001	0,000*	1,667
	Deney	18	73,56	11,15			

* $p<0,05$

Eleştirel izleme düzeyi 6-30 aralığında, anlamlı dinleme izleme 8-40 aralığında, ayırt edici dinleme alt boyutu 5-25 aralığında değişmektedir. Deney ve kontrol gruplarının dinleme/izleme stratejileri son test puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık olup olmadığı bağımsız gruplarda t testi ile incelenmiştir. Eleştirel dinleme/izleme son test puan ortalaması kontrol grubunda 17,17, deney grubunda ise 23,50 olup deney ve kontrol grubu puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Deney grubu son test ortalaması kontrol grubundan anlamlı derecede daha

yüksektir. Anlamli dinleme/izleme son test puan ortalaması kontrol grubunda 22,61, deney grubunda ise 30,67 olup deney ve kontrol grubu puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Deney grubu son test ortalaması kontrol grubundan anlamlı derecede daha yüksektir. Ayırt edici dinleme izleme son test puan ortalaması kontrol grubunda 14,78, deney grubunda ise 19,39 olup deney ve kontrol grubu puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Deney grubu son test ayırt edici izleme puan ortalaması kontrol grubundan anlamlı derecede daha yüksektir. Dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı ölçeği geneli açısından bakıldığında, dinleme stratejileri ile yapılandırılan süreç temelli dinleme eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı üzerinde mevcut öğretim programında yer alan dinleme/izleme etkinliklerine göre daha etkili olduğu ifade edilebilir.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın yedinci alt problemine yanıt vermek amacıyla deney grubunun dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı ölçeği ön test ve son testlerinden aldıkları puanlar analiz edilmiştir. “Deney grubu öğrencilerinin süreç temelli dinleme eğitimi öncesi ve sonrasında dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Deney grubunun dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı ölçeği ve alt boyutları ön test ve son test puanlarına ilişkin t- testi sonuçları

Deney Grubu		n	Ortalama	Std. Sapma	t	p	Eta Kare
Eleştirel dinleme/izleme	Ön Test	18	22,56	3,52	-0,794	0,438	-
	Son Test	18	23,50	3,76			
Anlamli dinleme/izleme	Ön Test	18	25,78	5,96	-2,463	0,025*	0,829
	Son Test	18	30,67	5,83			
Ayırt edici dinleme/izleme	Ön Test	18	16,94	4,94	-1,967	0,066	-
	Son Test	18	19,39	3,33			
Dinleme/izleme stratejileri (Genel)	Ön Test	18	65,28	12,58	-2,254	0,038*	0,696
	Son Test	18	73,56	11,15			

Deney grubu öğrencilerinin eleştirel dinleme/izleme ön test ortalaması 22,6, son test ortalaması 23,5 olup deney grubunda ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Deney grubu öğrencilerinin anlamlı dinleme/izleme ön test puan ortalaması 25,8, son test puan ortalaması 30,7 olup deney grubunda ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Son test puan ortalaması ön test ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir. Deney grubu öğrencilerinin ayırt edici dinleme/izleme ön test puan ortalaması 16,9, son test puan ortalaması 19,4 olup deney grubunda ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Deney grubu öğrencilerinin dinleme izleme stratejileri ölçeği geneli ön test puan ortalaması 65,28, son test puan ortalaması ise 73,56’dır. Deney grubunda son test dinleme/izleme stratejileri ölçeği genel puan ortalaması, ön test puan ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir. Ölçeğin geneli üzerinden bakıldığında dinleme stratejileri ile yapılandırılmış süreç temelli dinleme eğitimi etkinliklerinin deney grubu öğrencilerinin dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın son alt problemi olan “Kontrol grubu öğrencilerinin dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt vermek için kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı *t*-testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Kontrol grubunun ön test puanı ile son test puanına ilişkin *t*-testi sonuçları

Kontrol Grubu		n	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Eleştirel dinleme/izleme	Ön Test	18	18,28	3,29	1,054	0,306
	Son Test	18	17,17	4,54		
Anlamlı dinleme/izleme	Ön Test	18	20,50	6,84	-1,096	0,288
	Son Test	18	22,61	5,65		
Ayırt edici dinleme/izleme	Ön Test	18	15,06	3,30	0,254	0,802
	Son Test	18	14,78	4,33		
Dinleme izleme stratejileri (Genel)	Ön Test	18	53,83	10,27	-0,246	0,809
	Son Test	18	54,56	11,64		

Tablo 8’de verilen bulgulara göre, kontrol grubu öğrencilerinin eleştirel dinleme/izleme ön test puan ortalaması 18,3, son test puan ortalaması 17,2 olup kontrol grubunda ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Kontrol grubu öğrencilerinin anlamlı dinleme/izleme ön test puan ortalaması 25,8, son test puan ortalaması 30,7 olup kontrol grubunda ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Kontrol grubu öğrencilerinin ayırt edici dinleme/izleme ön test puan ortalaması 15,1, son test puan ortalaması 14,8 olup kontrol grubunda ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Kontrol grubu öğrencilerinin dinleme/izleme stratejileri ön test puan ortalaması 53,83, son test puan ortalaması 54,56’dır. Kontrol grubunda son test ve ön test dinleme izleme stratejileri puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada süreç temelli dinleme eğitiminin ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerileri ve dinleme/izleme stratejilerini kullanma sıklığı düzeylerine olan etkisi araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, süreç temelli dinleme eğitimi doğrultusunda gerçekleştirilen etkinliklerin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile mevcut öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin dinlediğini anlama başarı testi ve dinleme/izleme stratejilerini kullanım sıklığı ölçeği puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Dinleme stratejilerine dayalı süreç temelli dinleme eğitiminin yapıldığı deney grubu öğrencilerinin eleştirel dinleme/izleme ve ayırt edici dinleme/izleme alt boyutlarında ön test-son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık görülmezken dinleme/izleme stratejilerini kullanım sıklığı ölçeğinin geneli ve anlamlı dinleme/izleme alt boyutu ön test- son test puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı doğrultusunda dinleme eğitiminin yapıldığı kontrol grubu öğrencilerinin dinleme/izleme stratejilerini kullanım sıklığı ölçeğinin geneli ve alt boyut puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Dinleme becerisinin öğrenme ortamlarında da en fazla kullanılan beceri olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla bu becerinin geliştirilmesi diğer öğrenme alanlarının gelişimine de katkı sağlayacaktır. Dinleme becerisine yönelik olarak yapılan tanımlarda bu becerinin genellikle bir süreç olarak ele

alındığı görülmektedir (Güneş, 2007; Doğan, 2013; Çaylı, 2020). Buradan hareketle de dinleme becerisinin gelişimi dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası uygulanacak etkinliklerle sürece yayılarak geliştirilebileceği söylenebilir. Nitekim mevcut araştırmada dinleme stratejilerine dayalı süreç temelli hazırlanılan dinleme etkinlikleriyle yapılan eğitimin öğrencilerin dinleme becerilerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Başka bir ifade ile süreç temelli stratejilere dayalı dinleme eğitimi etkinlikleri, öğrencilerin dinlediklerini daha iyi anlamalarına katkı sağlamıştır. Bu sonuç, dinleme eğitiminde strateji kullanımının dinleme becerisi üzerindeki etkilerinin araştırıldığı benzer çalışmalar ile tutarlılık göstermektedir (Melanlıoğlu, 2011; Katrancı, 2012; Katrancı ve Yangın, 2013; Yıldız, 2015; Yıldız ve Kılınc, 2015; Harmankaya, 2016; Doğan, 2017; Kıvrak ve Girmen, 2020). Melanlıoğlu (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, ilköğretim öğrencileri arasında üstbilis strateji eğitimi yapılan ve yapılmayan öğrenciler arasında uygulama sonu itibariyle dinleme becerisi bakımından anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Kıvrak ve Girmen (2020) tarafından yapılan çalışmada da üstbilis stratejilerine dayalı dinleme etkinliklerinin öğrencilerin dinlediğini anlama becerisini geliştirdiği ve dinlemeye yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Yıldız (2015) tarafından yapılan çalışma bulguları da mevcut araştırmanın sonuçlarını destekleyici yönde dinleme stratejileri öğretiminin dinlediğini anlamaya olan etkisini ölçmeyi amaçlayan ön test ve son test başarı testlerinde son test lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Benzer bir şekilde alan yazında yapılan çalışmalar dinleme sürecinde kullanılan etkinliklerin de dinleme becerisini geliştirdiğini göstermektedir (El-Hindi, 1996; Doğan, 2007; İşeri ve Yılmaz, 2008; Aytan, 2011; Daşöz, 2013; Kılınc, 2015; Sevimli, 2015).

Okullarda yapılan dinleme/izleme becerine yönelik yapılan eğitimlerde dinleme stratejilerine gereken önem verilmelidir. Dinleme stratejilerinin kullanımının dinleme becerisinin gelişiminde önemli rol oynadığı bilinmektedir. Her ne kadar mevcut araştırmada belirli stratejilerle verilen eğitimin deney grubu öğrencilerinin eleştirel dinleme/izleme ve ayırt edici dinleme/izleme alt boyutlarında anlamlı farklılık oluşturmamasına rağmen ölçüğün geneli ve anlamlı dinleme/izleme alt boyutunda etkili olduğu anlaşılmaktadır. Ölçeğin bazı alt boyutlarında anlamlı farklılığın oluşmamasının uygulama süresinin yeterli olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Doğan (2017) tarafından yapılan çalışmada strateji temelli dinleme eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin strateji kullanma düzeyi ve dinleme becerisi üzerinde daha çok etkili olduğu anlaşılmaktadır. Kılınc (2021) tarafından yapılan çalışma da bu düşüncüyü desteklemekte, öğrencilerin dinleme üstbilis farkındalıkları ile dinlediğini anlama becerileri arasında pozitif yönde, orta düzey anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Ancak dinleme eğitiminde henüz hedeflenen düzeyde bulunmamaktayız. Sarıkaya (2021) tarafından yapılan bir çalışmada ortaokul öğrencilerinin dinleme/izleme stratejileri kullanım sıklıkları orta düzeyde bulunulmuştur. Başka bir ifade ile öğrencilerin dinleme seviyelerinin istenilen düzeyde olmadığı söylenebilir. Dinleme stratejilerinin öğrenme ortamlarında etkin bir şekilde uygulanabilmesi için öncelikle öğretmenlerin bu noktada yeterli donanıma sahip olmaları gerekmektedir. Göçer ve Çaylı (2021) tarafından yapılan bir çalışmada, öğretmenlerin stratejiler hakkında yeterli alan bilgisine sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında şu öneriler geliştirilmiştir:

- Öğrenme ortamlarında dinleme becerilerinin geliştirilmesi için süreç temelli dinleme etkinlikleri düzenlenmeli ve bu etkinlikler dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası stratejilerle yapılandırılarak uygulanmalıdır.
- Dinlemenin de öğretilebilir ve geliştirilebilir bir beceri olduğu bilinci oluşturulmalıdır. Türkçe öğretmenleri bu noktada gerekli inanca, pedagojik alan bilgisine ve uygulama becerisine sahip olmalıdır.
- Becerilerin eğitimi, geliştirilmesi bir anda olmaz. Süreç temelli dinleme etkinlikleri ve uygulamaları ile planlı ve sistematik bir eğitimle dinleme becerileri geliştirilmelidir.

- Öğrencilere, öğretmenler tarafından dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası stratejileri hakkında bilgi verilmeli ve farkındalık oluşturulmalıdır.
- Öğretmenlere dinleme stratejileri konusunda hizmet içi eğitimler verilebilir.
- Süreç temelli dinleme eğitimi ile beşinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin geliştirilmesinin amaçlandığı bu çalışma, farklı öğrenim düzeylerinde de yapılabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 25.04.2022 tarihli E-34183927-000-00000712438 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır.

Yazarların Katkı Oranı

Bu çalışmada, 1. yazarın %60 ve 2. yazarın %40 oranında katkısı bulunmaktadır.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışmasına dair bir durum bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Aytan, T. (2011). *Aktif öğrenme tekniklerinin dinleme becerisi üzerindeki etkileri*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baki, Y. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme üstbilis stratejilerine ilişkin bir değerlendirme: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Örneği. *Journal of History School*, 47, 2657-2683.
- Bayram, B. ve Aktaş, E. (2021). Anlama becerisi açısından okuma ve dinleme/izleme stratejilerinin Türkçe ders kitaplarındaki yeri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(35), 1823-1848.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E. Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Çaylı, C. ve Göçer, A. (2016). Ortaokul Türkçe derslerinde işlenen müstakil dinleme metinlerine yönelik öğretmen uygulamalarının değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(3), 517-535.
- Çaylı, C. (2020). *Ortaokul Türkçe derslerinde öğrencilerin dinleme becerisinin geliştirilmesi ve gelişim durumlarının belirlenmesine yönelik bir eylem araştırması*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çiftçi, M. (2001). Dinleme eğitimi ve dinlemeyi etkileyen faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 165-177.
- Demir Atalay, T. ve Melanlıoğlu, D. (2016). Ortaokul öğrencileri için dinleme stratejileri ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*, 57, 1885-1904.
- Doğan, Y. (2007). *İlköğretim ikinci kademedeki dil becerisi olarak dinlemeyi geliştirme çalışmaları*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Doğan, Y. (2008). İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisini geliştirmede etkinlik temelli çalışmaların etkililiği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 261-286.
- Doğan, B. ve Erdem, G. (2017). Ortaokul öğrencilerinin dinleme/izleme stratejileri kullanım sıklığı ölçeğinin geçerlik-güvenirlik çalışması. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 64-81.

- Doğan, Y. ve Özçakmak, H. (2014). Dinleme becerisinin eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), 90-99.
- Doğan, Y. (2011). *Dinleme eğitimi*. Pegem Akademi.
- Doğan, B. (2017). *Strateji temelli dinleme etkinliklerinin yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisiyle strateji kullanma düzeyine etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Firdevs, G. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Nobel Yayınları
- El-Hindi, A. E. (1996). Enhancing metacognitive awareness of college learners. *Reading Horizons*. 36 (3). 214–230.
- Epçaçan, C. (2013). Temel bir dil becerisi olarak dinleme ve dinleme eğitimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6(11), 331- 352.
- Göçer, A. ve Çaylı, C. (2021). Ortaokul Türkçe derslerinde dinleme becerisinin gelişimine yönelik öğretmen uygulamaları. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(3), 456-476.
- Harmankaya, M. Ö. (2016). *Üstbiliş stratejileri eğitiminin ortaokul öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine, dinlemeye yönelik tutumlarına ve dinleme kaygılarına etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- İşeri, K. ve Yılmaz, İ. (2008). Dinleme edimine ilişkin etkinliklerin değerlendirilmesi. *Dil Dergisi*, 139, 7-23.
- Karakoç Öztürk, B. (2017). Ortaokul öğrencilerinin dinleme becerisine yönelik olarak kullandıkları üstbiliş stratejilerinin belirlenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 13(1), 158-182.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Nobel Akademik.
- Katranacı, M. (2012). *Üstbiliş stratejileri öğretiminin dinlediğini anlama becerisine ve dinlemeye yönelik tutuma etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Katranacı, M. ve Yangın, B. (2013). Üstbiliş stratejileri öğretiminin dinlediğini anlama becerisine ve dinlemeye yönelik tutuma etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6(11), 733-771.
- Kemiksiz, Ö. (2015). Türkçe öğretiminde eleştirel dinleme. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, ÖS-II*, 299-316.
- Kılınç, A. T. (2021). *Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin dinleme üstbilişsel farkındalıkları ile dinlediğini anlama becerileri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kıvrak, S. ve Girmen, P. (2020). Üstbiliş stratejilerine dayalı dinleme etkinliklerinin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine etkisi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi(AUJEF)*, 4(4), 325-343.
- Kurudayıoğlu M. ve Kiraz, B. (2020). Dinleme stratejileri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(2), 386-409.
- Maden, S. ve Durukan, E. (2011). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme stillerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 101-112.
- Melanlıoğlu, D. (2011). *Üstbiliş strateji eğitiminin ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2012). Türkçe öğretim programlarının dinleme becerisi bakımından değerlendirilmesi, *Turkish Studies*, 7(1), 87-97.
- Özbay, M. (2014). *Türkçe özel öğretim yöntemleri II*. Öncü Kitap.
- Sarıkaya, B. (2021). Ortaokul öğrencilerinin dinleme/izleme stratejileri kullanım sıklıklarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *AJER - Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 46-58.
- Sevimli, F. (2015). *Katılımlı dinlemenin ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2013). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Şahin, N. (2019). Dinleme şekil ve türleri. S. Alyılmaz ve B. Ürün Karahan (Ed.) *Dinleme eğitimi* içinde (s. 29-53). Fenomen Yayıncılık.
- Tabak, G. ve Göçer, A. (2014). Dinleme becerisinin geliştirilmesinde parçadan bütüne ve bütünden parçaya işlemler. *International Journal of Language Academy*, 2(1), 127-135.
- Yalçın, A. (2018). *Son bilimsel gelişmeler ışığında Türkçenin öğretimi yöntemleri*. Akçağ Yayınları.

- Yemenici, A. İ. (2021). Dinleme eğitimi. F. Temizyürek ve T. Türkben (Ed.) *Türkçe öğretimine genel bir bakış el kitabı* içinde (s.157-208). Pegem Akademi.
- Yıldız, N. (2015). *Dinleme stratejileri öğretiminin beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Yıldız, N. ve Kılınc, A. (2015). Dinleme stratejileri öğretiminin beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine etkisi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE), ÖS-II*, 17-34.